

İLGİLİ KURULUŞLARI TANITMA

Dergimiz Şubat 1967 sayısından itibaren mensuplarımızla ilgili önemli kuruluşlarımızı faaliyetleriyle tanıtmaya başlamıştır. Yazılar geliş sırasıyla yayınlanmaktadır.

Gönderilen yazılar için teşekkür eder, diğer kuruluşlarımıza da bu husustaki ricamızı tekrarlarız.

TÜRKİYE PETROLLERİ ANONİM ORTAKLIĞI

Amacı ve Görevi :

Bugünkü dünyamızda petrol en çok önem verilen ve ihtiyaç duyulan, maddelerin başında yer almaktadır. Yurdumuz'un kalkınma sorunlarıyla hayati ilgisi bulunan petrol endüstrisi Arama, İşletme, Rafinaj ve Petro - Kimya'yı içine alan bir bütündür.

Zamanımızda bir milletin uygarlık derecesi ve teknik üstünlüğü, o memleketin akaryakıt tüketiminin miktarıyla ölçülmektedir.

Bütün memleketler, yerli ve ithal ham petrolünü işlemek, hiç olmazsa döviz gelirleri üzerindeki ağır yükü kısmen hafifletmek amacıyla petrol rafinerileri tesisleri kurmaya çalışmaktadırlar.

Petrol sektöründe milli bir müessese olan Türkiye Petrolleri A.O., yurdumuzun petrol rezervlerini tesbit etmek, istihsal ve petrol endüstrisi için gerekli tesisler kurmak amacıyla 10.12.1954 tarihinde 6327 sayılı kanunla M.T.A. dan ayrılarak teşkil edilmiştir. T.P.A.O.'mn bulacağı hampetrol rafinerilerimize taşınarak işlenecek ve elde edilen ürünler memleketin tüketim talebine arz edilecektir.

T.P.A.O.'mn amaç ve görevini 5 ana grupta toplamak mümkündür.

- 1 — Arama
- 2 — Sondaj ve üretim
- 3 — Nakliye
- 4 — Rafinaj
- 5 — Pazarlama.

1 — Arama Faaliyetleri :

Memleketimizde ilk petrol aranmasına 1887 de İskenderun ve 1897 tarihinde de Trakya'da yaptırılan sondajlarla bağlanmış,

fakat bunlardan olumlu neticeler alınmamıştır.

Cumhuriyet Hükümeti 1926 da 792 sayılı ilk Petrol Kanununu çıkarmış, 1933 de Petrol İdaresi kurulmuş ise de bu idare 1935 yılında M.T.A.'ya bağlanmıştır. Ticari kıymeti haiz petrol ilk defa 1948 de Raman, 1951 de ise Garzan'da keşfedilmiştir.

1954 yılında çıkarılan 6326 sayılı Petrol Kanunu ise arama faaliyetlerini T.P.A.O.'na devretmiştir.

Yeni Petrol Kanunu ile Türkiye 9 petrol bölgesine ayrılmış, HI. ve rV. petrol bölgeleri kapalı, diğer yedisi yerli ve yabancı şirketlerin petrol aramalarına açık tutulmuştur.

1967 yılı başında T. P. A. O. uhdesinde bulunan arama ruhsat sahası sayısı 40 adet iken, yıl içindeki terkler ve yeniden alınmalar neticesinde sene sonunda 39'a düşmüştür. Diğer taraftan V. bölgedeki iki işletme ruhsat sahamız yıl içinde yeniden aldığımız yedi adedin ilâvesiyle dokuz'a yükselmiştir.

1967 yılında 4 petrol bölgesinde cem'an 10 adet arama kuyusu bitirilmiş ve toplam olarak 18 937,75 metre sondaj yapılmıştır. Muhtelif petrol emareli kuyular haricinde Gökdere - 4 kuyusunda gaz ve petrole rastlanılmıştır. Saha ekipleri dört ayrı petrol bölgesinde 12 ekip aylık çalışma yapmışlardır.

V. ve VI. bölgelerde yeraltı faaliyeti ofis çalışmalarının esasını teşkil etmiştir. Jeofizik ekipleri ise 4 ayrı petrol bölgesinde çalışmış ; gravimetre ekibi takriben 7 ekip aylık, manyetometre ekibi 3 ekip aylık çalışmışlardır.

Sismik çalışmalar ise yeni metodların denenmesiyle çok başarılı olmuş, toplam 947,8 kim, profil yapmıştır. Jeofizik saha faaliyetlerinin yekûnu 25 6/30 ekip aydır.

2 — Sondaj ve Üretim Faaliyetleri :

Türkiye'de ilmi usullerle petrol aranmasına İlk defa 1933 yılında başlanmıştır. Her ne kadar Raman'da 1940 yılında ilk petrole rastlanmış ise de ticarî önemi haiz petrolün bulunması 1948 yılında Raman - 8 kuyusunun açılması ile gerçekleşmiştir. 1951 de Garzan sahasının keşfi ile petrol üretiminde yeni ümitler doğmuştur.

1967 yılında 12 adet sondaj makinesiyle arama, tesbit ve inkişaf sondajlarına devam edilmiştir. Batı Raman, Garzan, Germik, Raman ve Mağrip'te 71075,89 metrelik İnkişaf sondajı, Çelikli'de 3 529,94 metrelik tesbit sondajı ve IH, V, VI, VII. Petrol bölgelerinde de 16 924,42 metrelik arama sondajı yapılmıştır. Ayrıca Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü hesabına da 2 013,33 metre sondaj yapılmıştır. Bu suretle 1967 yılında T.P.A.O. tarafından yapılan sondaj tutarı 93 543,58 metredir. Bu miktar 1966 yılının 88 996,03 metrelik sondajından 6 577,55 metre fazladır.

Ham Petrol :

Yü içinde Ortaklığımız'ca üretilen ham petrol miktarı 6 603 108 varildir. Bu miktarın 850 714 varili Raman, 1799 843 varili B. Raman, 2 128 544 varili Garzan - Germik, 1 719 715 varili Mağrip, 12 448 varili Kurtalan ve 91 844 varili Çelikli hampetrolüdür. Bu miktar 1966 yılının 5 161 729 varillik üretiminden 1 441 379 varil fazladır.

3 — Petrol Nakliyatı Faaliyetleri :

Hampetrolün taşınmasında en ekonomik yol deniz yoludur. Bu bakımdan üretim bölgesinden elde edilen petrolün en yakın Umana ulaştırılması İcap etmektedir. Batman - İskenderun Boru Hattı tesisleri Güneydoğu Anadolu ve diğer şirketlerce üretilen takriben 2 milyon ton tutarındaki hampetrolün Akdeniz'e aktarılması suretiyle bu ürünlerden en ekonomik surette faydalanmayı sağlamıştır. Hattın uzunluğu 943,4 km. borudur. Çapı ise 18 parmak (45,7 cm.) ve günlük kapasitesi 21 API gravlteli hampetrol için 70 000 varil (10 000 ton) dur.

Batman İskenderun boru hattı tesisleri 4 Ocak 1967 de resmen işletmeye açılmıştır. Bu tesisle 1967 yılında, Batman ve Diyarbakır'dan toplam olarak 13 545 121 varil hampetrol Dörtöl'a sevk edilmiştir.

4 — Rafineri Faaliyeti :

Kasım 1966 da işletmeye açılan Reformer ve LPG Üniteleri, 1967 senesinde de mevcut

diğer ünitelerimizle birlikte normal olarak çalıştırılmıştır.

Satış imkânları ve müşteri talepleri gözönünde tutularak Batman Rafinerimiz'de 1967 senesinde 4 702 413 varil (689,720 ton) hampetrol işlenmiş ve 653 618 ton ürün alınmıştır.

Elde edilen ürünler :

Benzin	66 981	Ton
Solvent	2 669	»
L.P.G.	8 639	»
Gazyağı	23 711	
Motorin	70 816	
Fuel - Oil	321 432	»
Asfalt	159 370	»

700 000 ton kapasiteli Batman Rafinerisi'nin artan talebi karşılamak üzere, kapasitesinin İkinci Beş Yıllık Plân devresinin İlk yıllarında 1 Milyon ton'a çıkarılması için gerekli hazırlıklara başlanmıştır.

Pazarlama Faaliyetleri :

Pazarlama faaliyetleri üç grupta toplanmaktadır :

- 1 — Rafineri satışları
- 2 — Toptan piyasa satışları
- 3 — Perakende piyasa satışları.

1967 yılında rafineri satışları tutarı 941160 ton, toptan piyasa satışları 120 825 ton, perakende piyasa satışları toplamı ise 122 248 tondur.

Bölgelerimizde faaliyette olan mevcut İstasyon sayımız 218 olup, bunun 48 tanesi Ortaklık, 170 tanesi ise satıcı mülkiyetindedir. Halen inşa halinde bulunan 29 istasyonumuz vardır.

İzmir Rafinerisi :

İzmir'de yılda 3 milyon ton hampetrol işliyecek bir rafinerinin kurulması, tevsilei programlanmış, Batman izmit ve Mersin Rafinerilerinin 1975 de akaryakıt tüketimini karşılayamayacaklarının anlaşılması neticesinde ortaya çıkmıştır. Temeli Temmuz 1967 de atılan rafineri, Menemen yakınındaki Aliğa köyünde kurulacak ve yılda 3 milyon ton hampetrol işliyecektir.

580 milyon liralık bir yatırımı gerektiren bu rafineri 1969 yılı sonunda üretime açılacaktır.

İştirakleri :

1 — İPRAŞ : (İstanbul Rafinerisi A.Ş.)

Caltex Şirketiyle varılan anlaşmalar gereğince % 51 sermayesi T.P.A.O. tarafından deruhte edilen, yılda 1 200 000 ton hampetrol işleme kapasitesine sahip olan bu şirket 21 Ocak 1960 tarihinde kurulmuştur.

Halen Rafineri'nin 5,5 milyon'a tevzii üzerinde çalışılmaktadır. İPRAŞ Rafinerisi 1967 yılında 1 526 000 ton hampetrol işlemiş ve 1425 134 ton ürün elde edilmiştir. Şirket askerî satışlar dışında 1130 230 ton ürün satmıştır.

2 — İPRAGAZ : T.P.A.O. ile Euroka Metal T.A.Ş. tarafından 18 Mayıs 1966 da kurulan bu şirket ısıtma, pişirme ve aydınlatma işlerinde kullanılan petrol gazını (LPG) en küçük kasabalardaki tüketicilere kadar götürüp tevzi etmek suretiyle ihtiyacı karşılamaktadır.

3 — İSİLİT : T.P.A.O. ve Petrol Ofisi'nin birleşmesiyle 9 Şubat 1965 tarihinde kurulmuştur. Isilit, petrol ve petrol ürünleri ticaretinin yanında, sigorta acentalığı da yapmaktadır. Şirket yıldan yıla gelişmekte ve

satışlarının artması neticesinde toplam kâr içindeki işletme faaliyetlerinden elde edilen kâr yüzdesi önem kazanmaktadır.

4 — PETKİM : (Petro - Kimya A. Ş.) Petrokimya Endüstrisi 1940 yılından itibaren hızla gelişmekte ve dünyanın her tarafında yeni Petro - Kimya tesisleri kurularak, ürünler pazarlanmaktadır.

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı çerçevesinde memleketimizde petrole dayanan Millî Petro - Kimya Sanayinin kuruluşu, millî petrol kaynaklarımızın değerlendirilmesi ve artan kimyevî madde ihtiyaçlarının karşılanması gerekçesiyle kararlaştırılan PETKİM 250 000 000,— TL. sermaye ve Emekli Sandığı, Ordu Yardımlaşma Kurumu ve T.P.A.O. tarafından 3 Nisan 1965 de kurulmuştur.

Bugünkü tahminlere göre 850 milyon liralık bir yatırımı gerektiren ve 20 Eylül 1966 da temeli atılan bu tesislerin muhtelif üniteleri 1968 sonunda hizmete girecektir. Petkim tesisleri tam kapasiteye eriştiğinde, yurdumuz'a yılda 23 milyon tutarında döviz tasarrufu sağlayacak ve ürünleriyle, geliştireceği ilgili sanayilerdeki iş sahalarının açılmasıyla tahminen 10 bin aileye yeni hayat sahası açılacağı olacaktır.

MAKİNE VE KİMYA ENDÜSTRİSİ KURUMU

Türk Savaş Endüstrisi, Fatih Sultan Mehmet'in Tophanesine kadar uzanan kıvanç verici tarihinde yüzyıllar boyunca gelişerek bugünkü modern kuruluşa kavuşmuştur.

Osmanlı İmparatorluğunun top ve barut ihtiyacını karşılamak için kurulan imalâthaneler zamanla gelişmiş, 1828 yılından buyana Tophane Eminliğinden başlayıp çeşitli isimler altında Orduya bağlı kalarak ve en son Askerî Fabrikalar Umum Müdürlüğü yönetiminde iken 1950 yılında «Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu» adıyla, İktisadî Devlet Teşekkülü haline gelmiştir.

Kurtuluş Savaşımızı olağanüstü bir özveriyle destekleyen imalâthane ve tamirhanelerin günün gereklerine göre ele almış 1924 yılında başlamış, Ankara ve Kırıkkale'deki

kuruluşlar yenileştirme ve genişletmelerle 1931 yılında bütünüyle işletmeye açılmış, bu çabalar günümüze kadar süregelmiştir.

Bugün bir yandan savunma gücümüzün silâh ve mühimmat ihtiyacını karşılamak, diğer yandan tarım ve endüstri alanındaki kalkınmamızı desteklemek gibi önemli görevlerle yükümlü olan Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumu, çözüm bekleyen çeşitli konuları, yeni yatırımları yoluyla, olumlu sonuçlara bağlamaktadır.

Çelik, bakır ve pirinç malzemeyi dünya normlarına uygun olarak modern tesislerinde üreten Kurum, bu mamullerini iç ve dış piyasaya satarak bir yandan yurdun çeşitli sanayi kollarını beslemekte, öbür yandan da döviz kazandırmaktadır.

Elektrolitik bakır tesislerinden elde edilen yüksek safiyette bakır malzeme ile barajlardan elde olunan elektrik enerjisi tüketim yerlerine nakledilmekte ve elektrik endüstrisinin çeşitli dalları beslenmektedir. Bakırın elektrolizinden sağlanan altın ve gümüş de yurda kazandırılmaktadır.

Yılda 70 000 tona kadar çeşitli nitelikte üretilen çelikler yardımıyla yurdun makine endüstrisinin gelişme hızı artırılmaktadır. Değişik endüstri kollarının yan mamul ihtiyaçları, çelik malzeme, takımlar, dişliler, çeşitli bakır, pirinç, alüminyum malzeme M.K.E. Kurumu tesislerinde hazırlanmaktadır. Yine çeşitli endüstri kolları için dokuma tezgâhları, mekanik ve hidrolik krikolar, elektrik sayaçları, sondaj makineleri, kompresörler, hava tabancaları, maden ocakları teçhizatı, vagonet ve römorklar kurumun modern tesislerinde imâl edilmektedir.

Bugün dışardan çay alan bir ülke olmaktan çıkarak, dış ülkelere çay satan bir memleket olmamız, çiftçimizle M.K.E. Kurumunun ve Tekel Genel Müdürlüğünün verimli çalışmaları ve işbirliği sonucunda gerçekleşmiş, kurumca yapılan beş büyük fabrika ile, sayısı yirmiye bulan atölyelerde işlenen çaylar sayesinde, üretim bölgesindeki çay yetiştiricilerine yılda 200 milyon TL. lik bir gelir sağlanmıştır.

Traktör, diskaro, mibzer, tırmık, pulluk, uç demiri, çeşitli tarım savaş aletleri ve zeytinyağı çıkarma tesisleri gibi çeşitli makine ve aletlerle, Türk çiftçisinin emeği en verimli şekilde değerlendirilmeye çalışılmaktadır.

M.K.E. Kurumunun Kontrplâk Fabrikasının yeni tesislerinde imâl edilen, suya dayanıklı çeşitli kalınlıktaki kontrplâk ve kontrtablalar, yurt möble ve ağaç eşya endüstrisinin gelişmesine, mamullerinin niteliğinin artmasına etki etmiştir.

Yurt endüstrisinin en çok ihtiyacı olduğu maden cevheri, kömür v.s. çıkartma işleri, M.K.E. Kurumunun imâl ettiği, barut, fitil,

kapsül ve dinamitlerle sağlanmaktadır. Bayındırlık işleri, yol, köprü, baraj yapımlarında kullanılan dinamit kurum Elmadağ tesislerinde yapılmaktadır. Elmadağ Barut Fabrikalarında üretilen 12 çeşit dinamit, 5 çeşit barut, fitiller yanında 3 çeşit sülfürik asit, oleum, nitrik asitten sonra, şimdi de deterjan üretilmektedir.

Yurdumuzda imâl edilen akümülatörler için çok lüzumlu olan akü asidi, gayet saf ve temiz olarak M.K.E. tesislerinde yapılmaktadır.

Kayaş Kapsül Fabrikalarında üretilen çeşitli piroteknik ve inisiyal patlayıcı maddeler, kimya endüstrisinin en tehlikeli konularından olup, yurdumuzun savunması ile ilgili önemli bir problemin çözümünü sağlamaktadır.

Yapılan çeşitli silâh ve mühimmattan başka, 12 ve 16 kalibrelik tekli ve çiftli av tüfekleri ve çeşitli av malzemesi halkımızın yararına sunulan mamuller arasındadır.

Sellüloz nitrolama tesislerinde elde edilen lâk nitro sellülozu, yurdun boya endüstrisinin önemli bir ilkel maddesini teşkil etmekte, bu endüstri dalının gelişmesine de M.K.E. Kurumu yardımcı olmaktadır. Lâk nitro sellülozu, yurdumuzda yapımına başlanan otomobiller için gerekli sellülozik boya imâlinde kullanılacaktır. Keza, anti korosif klor kauçuklu boyanın yurdumuzda tek imalâtçısı M.K.E. Kurumudur.

Yeni yatırımlar sayesinde, Ekim 1967 de işletmeye açılan «Pik ve Temper Dökümhanesi», motor ve makine sanayii için gerekli standartlara uygun, kaliteli pik ve temper dökümler yapmaya başlamış, yine aynı zamanda açılan «Vasıflı Çelik Haddehanesi» de makine sanayimizin ihtiyaçlarını karşılamaya başlamıştır.

İşçi, mühendis, memur ve idareci olarak Kurumun bir araya getirdiği 14 000 eleman, Ankara ve Kırıkkale çevresinde toplanan 14 modern fabrikada mutlu yarınlara Türkiye için çalışmaktadır.